

ЖАРГАНІЗМЫ Ў ЗАГАЛОЎКАХ ПУБЛІЦЫСТЫЧНЫХ ТЭКСТАЎ

А. А. Трушкевіч¹⁾, А. Р. Хромчанка²⁾

*¹⁾Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт,
вул. Кальварыйская 9, 220004, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
albina77153@gmail.com,*

*²⁾Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт,
вул. Кальварыйская, 9, 220004, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
alexa.t.by@gmail.com*

Разглядаецца выкарыстанне жарганізмаў, слэнгавай лексікі ў заголоўках публіцыстычных тэкстаў, а менавіта ў газеце «Аргументы і факты», «Комсомольская правда», на інтэрнэт-рэсурсе Sputnik Беларусь і інш. Адзначаецца неправамоцнасць ўжывання такой лексікі, паколькі гэта не адпавядае фармату матэрыялаў, а таксама зніжае іх якасць і сведчыць пра нізкі ўзровень культуры пісьмовага маўлення аўтараў публікацый.

Ключавыя словы: літаратурная мова; стылістыка; жарганізмы; слэнгавая лексіка; культура маўлення.

ЖАРГОНІЗМЫ В ЗАГОЛОВКАХ ПУБЛИЦИСТИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ

А. А. Трушкевич¹⁾, А. Р. Хромченко²⁾

*¹⁾Белорусский государственный университет,
ул. Кальварийская 9, 220004, г. Минск, Республика Беларусь,
alexa.t.by@gmail.com,*

*²⁾Белорусский государственный университет,
ул. Кальварийская, 9, 220004, г. Минск, Республика Беларусь,
albina77153@gmail.com*

Рассматривается использование жаргонизмов, сленговой лексики в заголовках публицистических текстов, а именно в газете «Аргументы и факты», «Комсомольская правда», на интернет-ресурсе Sputnik Беларуси др. Отме-

чаецца неправамоцность употребления такой лексики, поскольку это не соответствует формату материалов, а также снижает их качество и свидетельствует о низком уровне культуры письменной речи авторов публикаций.

Ключевые слова: літаратурны язык; стылістыка; жаргонізмы; сленгавая лексіка; культура рэчы.

Выкарыстанне жарганізмаў ці слэнгу ў мове СМІ ўжо доўгі час з’яўляецца аб’ектам даследавання навукоўцаў. У прыватнасці, Я. А. Мішурава апісвае ключавыя асаблівасці выкарыстання жарганізмаў у сучасных СМІ, прычыны шырокага ўжывання жаргоннай лексікі, а таксама даследуе яе функцыі ў мове [1]. Л. Г. Шасцярнёва адзначае, што жаргон аказвае негатыўны ўплыў на фарміраванне маўленчай свядомасці і перашкаджае інтэлектуальнаму і творчаму развіццю асобы [2, с. 268–269]. А. І. Лашакова піша, што ў сучаснай рускай мове назіраецца павелічэнне прастамоўных слоў і жарганізмаў. І калі раней такая лексіка ўжывалася паміж знаёмымі людзьмі ў вуснай камунікацыі, дык цяпер яна сустракаецца ў СМІ і рэкламе, і нават ў афіцыйных зносінах [3].

У эпоху масавага патоку інфармацыі перавага аддаецца, безумоўна, фактам, аднак пад увагу спажываюць інфармацыі трапляюць і моўныя сродкі, з дапамогай якіх гэтыя факты асвятляюцца. Вядома, што менавіта працаўнікі медыясферы ў пэўным сэнсе фарміруюць стылістычныя нормы камунікацыі.

На сучасным этапе мова СМІ ўяўляе сабой разнавіднасць літаратурнай мовы, якая сфарміравалася з пачаткам распаўсюджвання сродкаў масавай інфармацыі. Як адзначаецца ў навуковых даследаваннях, «мова СМІ – гэта своеасаблівы мост паміж нацыянальнай і літаратурнай мовай» [4, с. 22]. Аднак мова медыя трапіла пад пэўны «шквал» не толькі запазычанняў, але і нелітаратурнай лексікі. Найчасцей гэта сленгавыя словы, адрозненне якіх ад жаргонных вызначаецца сферай выкарыстання, хаця часта яны ўжываюцца як сінанімічныя, напрыклад, моладзевы слэнг і моладзевы жаргон. Паняцці слэнг і жаргон неабходна размяжоўваць: жаргон – гэта паўадкрытая сістэма, якая ўжываецца пэўнай сацыяльнай групай. Слэнг – падсістэма «практычна адкрытая», гэта «агульны жаргон». Разам з гэтым рэзкай мяжы паміж названымі падсістэмамі няма, паколькі яны могуць узаемапаўняцца. У сувязі з гэтым названыя паняцці ў нашым даследаванні ўжываюцца як сінанімічныя.

Падчас аналізу намі было выяўлена, што беларускія інфармацыйныя агенцтвы ў шэрагу выпадкаў выкарыстоўваюць жарганізмы, якія паступова пачынаюць уваходзіць у актыўны ўжытак, незалежна ад сацыяльных груп. Наяўнасць жарганізмаў у публіцыстычным маўленні нібыта «дае дазвол» на своеасаблівую моду на такую лексіку і ўспрыманне яе як моўную норму.

У матэрыяле «Крынжова ці вайбава: ці турбавацца з-за англіцызмаў у рускай мове», размешчаным на інтэрнэт-рэсурсе Sputnik Беларусь у верасні 2022 г., разглядаецца ўкараненне англійскіх слоў у рускую мову [5]. Загалавак артыкула зразумелы далёка не ўсім з-за выкарыстання так званага «моладзевага слэнгу». Шмат хто можа нават не здагадацца, пра што пойдзе гаворка ў матэрыяле і папросту перагарне яго.

Паказальным прыкладам ужывання жарганізмаў з'яўляецца матэрыял, размешчаны на сайце беларускага інфармацыйнага агенцтва БелТА ў лютым 2023 г. пад загалоўкам «У Брэсце “спортыкі” пагражалі дзяўчыне спаліць кватэру» [6]. Беларускае інфармагенцтва выкарыстала слова «спортыкі» з крымінальнага жаргону. Яно абазначае членаў групы па спагнанні даўгоў у распаўсюджвальнікаў наркатыкаў. Вядома, што падобныя словы належаць да лексікі абмежаванага ўжытку і не могуць быць зразумелыя шырокай аўдыторыі, хаця кантэкст матэрыялу раскрывае значэнне слова «спортыкі».

Выкарыстанне падобнай лексікі характэрна і для газеты «Аргументы і факты». Напрыклад, у артыкуле пад назвай «Телеканалы меня фигачили безбожно» ўжыта слова «фигачили», якое мае экспрэсіўна адмоўную семантыку. Таксама ў артыкуле, апублікаваным пад загалоўкам «Ну, это же был прикол, не больше» выкарыстана слэнгавае слова «прикол». Наўрад ці ўжыванне такой лексікі ў загалоўках можа прыцягнуць ўвагу моладзевай аўдыторыі ці наогул шырокае кола чытачоў. Нам думецца, што прыёмы ўкрапання слэнгавай лексікі ў загалоўках публіцыстычных тэкстаў сведчаць перадусім пра нізкую моўную культуру журналістаў, і такая «гульня слоў» здольная перарасці ў пастку для выданняў, бо за любой неасцярожнай фразай стаіць моўная памылка, а гэта зніжае агульны ўзровень выдання і цягне за сабой недавер да інфармацыі.

Газета «Комсомольская правда», якая мае дастаткова станоўчы імідж у чытачоў, у 2022 г. апублікавала матэрыял пад назвай «Самый хайповый». У ім гаворка ідзе пра дызайнера, які прэзентаваў сваю калекцыю. І з аднаго боку, гэта дастаткова прывабны загалавак з гледжання выкарыстання слэнгавай лексікі. Але з іншага боку, такія загалоў-

кі – гэта непрымальны фармат для навінавых паведамленняў. Зрэшты, і ў расійскай, і ў беларускай мовах дастаткова сінанімічных сродкаў, каб замяняць падобныя словы, не змяняючы сэнс сказа.

Што да тэндэцыі выкарыстання жарганізмаў (слэнгу) у сучасных СМІ, то, паводле нашых назіранняў, адзначаецца зніжэнне колькасці падобнай лексікі у СМІ ў 2024 г. Адрозніваюцца таксама беларускамоўныя і расійскамоўныя выданні аб’ёмам ужытых жарганізмаў. Паказальна, што ў беларускамоўных іх значна меншая колькасць, чым у расійскамоўных, нават часам дастаткова цяжка знайсці адхіленні ад лексічнай нормы. Гэта можа быць сведчаннем імкнення аўтараў матэрыялаў захоўваць моўную норму і разуменнем значнасці публічнага слова.

Такім чынам, мова СМІ – адлюстраванне сацыяльнай стабільнасці і інтэлектуальнасці грамадства. Часам выкарыстанне слэнгу ў публіцыстычным маўленні можа прывесці не толькі да зніжэння якасці матэрыялаў, наяўнасці варыянтаў за кошт слэнгаў-запазычанняў, але і да скажэння інфармацыйнай рэчаіснасці. А значыць, своеасаблівая даніна «моўнай модзе», а таксама лавіна запазычанняў здольныя задаць няправільны тон тыражаванай інфармацыі, а таксама і згубіць пэўную колькасць патэнцыйных чытачоў.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Мишурова Я. А.* Жаргонная лексика в современных СМИ / Молодой ученый. 2022. № 48(443). С. 598–600. URL: <https://moluch.ru/archive/443/97228/> (дата обращения: 20.12.2024).
2. *Шестернева Л.* Осторожно! Жаргон в СМИ / Журналистика – 2007: надзённыя праблемы. Перспективы. Матэр. 9-й Міжнар. навуц.-практ. канф. Выпуск 9 / Рэдкал. : С. В. Дубовік (адк. рэд.) [і інш.]. Мінск, 2007. 423 с.
3. *Лошакова А. И.* Использование жаргонизмов в СМИ как одна из особенностей языка средств массовой информации // Молодой ученый. 2020. № 48(338). С. 595–597. URL: <https://moluch.ru/archive/338/75541/> (дата обращения: 19.06.2025).
4. *Солганик Г. Я.* Язык СМИ на современном этапе / Мир русского слова. 2010. №2. С. 21–24.
5. Крынжова ці вайбава: ці турбавацца з-за англіцызмаў у рускай мове // Sputnik Беларусь. URL: <https://sputnik.by/20220914/krinzhovo-ili-vaybovo-bespoikoitsya-li-iz-za-anglitsizmov-v-russkom-yazyke-1066824452.html> (дата звароту: 17.12.2024)
6. У Брэсце «спортыкі» пагражалі дзяўчыне спаліць кватэру // БелТА. URL: <https://belta.by/incident/view/v-breste-sportiki-ugrozhal-i-devushke-szhechkvartiru-549572-2023/> (дата звароту: 17.12.2024).